

ଉପେନ୍ଦ୍ର

ବାଦକ

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଉପେନ୍ଦ୍ର ତ୍ରିପାଠୀ

ପ୍ରକାଶିକା —

ଶ୍ରୀମତୀ ଶରତ୍‌କୁମାରୀ ଦେବୀ

ଶ୍ରୀମତୀ ବସନ୍ତକୁମାରୀ ଦେବୀ

ଶ୍ରୀମତୀ ହେମନ୍ତକୁମାରୀ ଦେବୀ

ଶ୍ରୀମତୀ ଶିଶିରକୁମାରୀ ଦେବୀ

Printed by M. Kar,
THE UTKAL SAHITYA PRESS,
CUTTACK
1939.

ମୂଲ୍ୟ ୪ ୦ ।/ ମାତ୍ର

ଲେଖକଙ୍କର ଆଉ କେତେଖଣ୍ଡି ବହି :—

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—

କଟକ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କମ୍ପାନୀ

କଟକ

ବେଙ୍ଗବାଉଦ

....................................ଶ୍ରଦ୍ଧାସ୍ୱରୂପ

ଶ୍ରୀ..............................ଙ୍କ

କରପଦ୍ମରେ

ଡିଣ୍ଡିମ

ବେଙ୍ଗବାଇଦଟି

ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ହେଲ ।

ଶ୍ରୀ..

....

....

....

କୃତଜ୍ଞତା

ଅଠମଲ୍ଲିକର ଆଦର୍ଶ ଦେୱାନ୍

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାମଦେବ ମିଶ୍ର ମହୋଦୟ

ମୋର ଏହି ସାମାନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ସାଧନାରେ

ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିବାରୁ

ମୁଁ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରେ

ଚିରଋଣୀ ।

—ଲେଖକ

ଅଶେଷ ସଦ୍ଗୁଣନିଧାନ ବଦେ୍ୟାଗ୍ରାନ୍ଧମୌଳିମଣ୍ଡନ

ଅଷ୍ଟମଲ୍ଲିକାଧୀଶ୍ୱର

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ବାହାଦୁର

ଶ୍ରୀକାନ୍ତକରପଦ୍ମେଷୁ

ରାଜୋଚିତ ସମ୍ମାନାନନ୍ତରମ୍ —

— ୧ —

ହେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନୃପକୁଳ— ନୀଚଳାମ୍ବୁଳ-ଶଶୀ,
ବୀରେନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦିତ ତବ ଯଶୋଗୀତ ମନ୍ଦ୍ର,
ଦିଗ ଦିଗନ୍ତରେ ଯେବେ ଉଠଇ ଉଚ୍ଛ୍ୱସି,
ଖେଳିଯାଏ ହୃଦାକାଶେ **ଶ୍ରୀ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ।**

— ୨ —

କମଳାର ରତ୍ନକୋଡ଼େ ହେଲେହେଁ ପାଳିତ,
କାବ୍ୟ-କଳା-କେଳିସରଃ— କ୍ରୀଡ଼ିତ-ମରାଳ;
ସ୍ତୁତିଧ୍ୱନି ତୋଳେ ଯାର ସଙ୍ଗୀତ ଲଳିତ,
ସୁସଜ୍ଜ ସମୃଦ୍ଧ ଗଞ୍ଜ ଅଦ୍ୟ 'ପଞ୍ଚଧାର ।'

— ୩ —

ଶ୍ୟାମଶୈଳଶୃଙ୍ଗେ ବସି ବିହଙ୍ଗ ବିହଙ୍ଗୀ,
ଲଳିତ ମଧୁର ଛନ୍ଦେ ଗଗନ ପବନ,
ଦେଉଛନ୍ତି ତାଳେ ତାଳେ ମୃଦୁଳେ ତରଙ୍ଗି
'ଜୟ **ଶ୍ରୀ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର** ନୃପ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ'

—୪—

ହେ ବିରାଟ ଅଷ୍ଟମଲ୍ଲ— ସୌରାଷ୍ଟ୍ରିକ ରାଟ,
ଗୌରବଗୁମ୍ଫିତ ତବ କୀରତସୌରଭ,
ସଞ୍ଚରି ଉତ୍କଳ ବକ୍ଷେ ଅଖିଳ ବିଭ୍ରାଟ
'ମରମର୍ତ୍ତ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତି' ଏକା ଅମରବୈଭବ ।'

—୫—

ହେ ବୁଧକୁମୁଦବନ୍ଧୁ, **ଅଙ୍କ** ଶ୍ରୀ ଗ୍ରନ୍ଥରେ
ଅର୍ପିଲୁ ଏ ଦୀନ କବି ଧରି ପୀନ ଆଶା;
ନରେନ୍ଦ୍ର **କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର** କୃପା-କୌମୁଦୀରେ
ହରିଯିବ ବୋଲି ଚିତ୍ତ-ଚକୋର ପିପାସା ।

ମୁରାରିପୁର
ପୋ: ହରିଦାସପୁର
କଟକ

ଶ୍ରୀ ଗ୍ରନ୍ଥଙ୍କର
ଗୁଣମୁଗ୍ଧ
ଶ୍ରୀ ଉପେନ୍ଦ୍ର ତ୍ରିପାଠୀ

ଗଡୁମ୍ ଗୁଡୁମ୍   ଗର୍ଜଇ ତୋପ
                  ପୃଥିବୀ ପୃଥୁଳ ବକ୍ଷେ
ନର୍ଜିତ ତାର   ଡିଣ୍ଡିମ ବାଇ
                  ମୁକ୍ତିର ପଥ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

—ଉପେନ୍ଦ୍ର

ସୂଚୀ

ପ୍ରଥମ ଘୋଷ

ଊଣେଇଶ୍ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍ ପହିଲା

—୧—

ଊଣେଇଶ୍ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍ ପହିଲା,
ନୂଆ ଲାଟ ସଙ୍ଗେ ଧରି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆଇଲା ।
ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆଇଲା ସେ କାନେ କାନେ କହିଲା—
"ଆଜଠାରୁ ଉତ୍କଳ ସେପାରେଟ୍ ହୋଇଲା ।"

—୨—

ଊଣେଇଶ୍ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍ ପହିଲା,
ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସେ ସ୍ମରଣୀୟ ରହିଲା ।
ସାପ ବେଙ୍ଗ ଯାହା ଥାଉ ଏହିତକ ହୋଇଲା,
ମାଆ ମୋ'ର ଉତ୍କଳ 'ଉତ୍କଳ' ରହିଲା ।

— ୩ —

ଊ୍ଣେଇଶ୍‌ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍‌ ପହିଲି,
ବେଗି ବେଗି ଦକ୍ଷିଣୁ ମୃଦୁବାୟୁ ବହିଲି ।
ଫୁଲ୍‌ ଢାଳେ ମଧୁକର ଥିର ଥିର କହିଲି—
"ବନ୍ଧୁଦନେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଅଧେ ଫେର ଅଇଲି ।"

— ୪ —

ଊ୍ଣେଇଶ୍‌ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍‌ ପହିଲି,
ତରୁଡାଳେ ପିକବୋହୂ କୁହୁ ଗୀତ ଗାଇଲି ।
ନୂଆ ନୂଆ ଏଣେ ତେଣେ କେତେ କଣ ହୋଇଲି
ହାୟ ! ମୋର କଳା ତମ ଠିକେ ଧଳା, ନୋହିଲି ।

— ୫ —

ଊ୍ଣେଇଶ୍‌ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍‌ ପହିଲି,
ଅଣିଛୁ କ ଓଡ଼ିଆର ଦୁଇ ଠେଲା ଖାଇଲି ?
ବେଳେ ଖାଇ ବେଳେ ଯେବେ ଉପବାସ ରହିଲି
କୁଦ କୁଦ ତେବେ ଅଜ ଲଭ କସ ହୋଇଲି ?

— ୬ —

ଊ୍ଣେଇଶ୍‌ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍‌ ପହିଲି,
*"ବୋକାବନା ଦନ" ଯୋଗୁଁ ସନ୍ଦେହ ରହିଲି
ଏତେ ଆଶା କର ଯେବେ ଶେଷେ କିଛୁ ନୋହିଲି
ଭୁଲି ହେବା "ମାଅ ସିନା ବୃଥା ବୋଝ ବୋହିଲି ।"

---

* April fool (ଅପ୍ରେଲ୍ ଫୁଲ୍)

—୭—

ଉଣେଇଶ୍ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍ ପହିଲ,
କଟକ ମୋ' କେତେ ଅଜ ଗୋସ୍-ମୁହିଁ ଗୁହିଁଲ ।
ନୂଆ ଓଡ଼ିଶା ରେ ଅଜ ନୂଆ କଳ ଧଇଲ,
ଫୁଲଫୁଟା ଦେଖିବାଟା ବାକୀ ଖାଲି ରହିଲ ।

—୮—

ଉଣେଇଶ୍ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ ପହିଲ,
ଓଡ଼ିଶାର ବଡ ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡି ଅଙ୍କୁ ମୋହିଲ
ସାନ ସାନ ଗରିବଙ୍କୁ ଦେଖିଲ କି ଖାଇଲ—
ଅଜ କଏ ବୁଝିବ ତା' ପଛକୁ ସେ ରହିଲ ।

—୯—

ଉଣେଇଶ୍ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍ ପହିଲ,
ଥିଲ ଥିଲ ବେଙ୍ଗରଙ୍ଗା ବେଙ୍ଗୁଲୀକୁ କହିଲ—
"ଖୁସି ହେଲେ କସ ହେବ ଗୋଡ଼ ମୁଣ୍ଡ ବହିଲ
ଖଣ୍ଡି ଅର ଦଶା ଏଙ୍କା ଭୋଗିବାକୁ ହୋଇଲ ।"

—୧୦—

ଉଣେଇଶ୍ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍ ପହିଲ,
ଗଡ଼ଜାତଯାକ ସବୁ ଫାଙ୍କ ହେଇ ରହିଲ ।
ଯେତେ ଗଲ ତୁଳନାରେ ଯେଉଁଠକ ଅଇଲ
ବୁଝିବାକୁ ଗଲେ ତାହା ଲାଭ କିଛି ନୋହିଲ ।

—୧୧—

ଊଣେଇଶ୍‌ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍ ପହିଲ,
ରାଜଧାନୀ ବାଦ୍ୱାପାଲ୍ଲ ତେବେ ଶେଷ ନୋହିଲା ।
ଠିକ୍‌ଠାକ୍ ହେବାଯାଏ ପୁସ୍ତ ଠିକା ରହିଲା,
ଟଣାଟଣି ଭଡ଼ାଭଡ଼ି ପୁଣି ସୁରୁ ହୋଇଲା ।

—୧୨—

ଜଣେଇଶ୍‌ଶ ଛତିଶିର ଅପ୍ରେଲ୍ ପହିଲ,
ଜଣେ ଅଧେ ଯିଏ ଅଛ ଜାଗ ଲୋ ମହିଳା ।
ଡରୁଛ କି ଦେଖି ତୁମ ଦେହରଙ୍ଗ କୋଇଲ ?
ତୁମ ପାଇଁ ଜଗା ପସ ଅଗୁଁ କଳା ହୋଇଲା ।

୧।୪।୧୯୩୬

ଦ୍ୱିତୀୟ ଘୋଷ

ଆମେ ଦହି ଚୁଡ଼ା ଗୁଡ଼

—୧—

ଅମେ ଦହି ଚୁଡ଼ା ଗୁଡ଼—
ଦେଖି ନ ପାର ଥଟ୍ଟା ଭର
ଜାନେ ସିନା ମୂଢ଼ ।
ଅମେ ଦହି ଚୁଡ଼ା ଗୁଡ଼ ॥
ସୁଖରେ ଥାଉଁ ତନୋଟି ସାଥୀ,
ବସିଲେ କେହି ପତର ପାତ,
ବିଶେଷତଃ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜାତ
ଯତ୍ନେ ହେଉ କୁଢ଼—
ଅମେ ଦହି ଚଡ଼ା ଗୁଡ଼ ।

— ୨ —

ଅମେ ଦହି ଚୁଡ଼ା ଗୁଡ଼—
ଦହିର ହୁଡ଼ା   ପରଧି ଚୁଡ଼ା,
ଖେଦ୍ ଧର ଗୁଡ଼ ।
ଅମେ ଦହି ଚୂଡ଼ା ଗୁଡ଼ ।
ମନ ଲଗାଇ ଖୋଜିଲେ ଭାଇ,
ଗଉଡ଼ ଘରେ ଦହିକୁ ପାଇ,
ଚୂଡ଼ାର ବସା କେଉଟସାହୀ,
ଗୁଡ଼ଅଢରେ ଗୁଡ଼—
ଅମେ ଦହି ଚୂଡ଼ା ଗୁଡ଼ ।

— ୩ —

ଅମେ ଦହି ଚୂଡ଼ା ଗୁଡ଼—
ଲଙ୍କା ଲୁଣ   ମିଶିଲେ ଜାଣି
ଯୁବେଇ ଯାଏ ବୁଢ଼ ।
ଅମେ ଦହି ଚୂଡ଼ା ଗୁଡ଼ ।
ଶକ୍ତି ନେଲେ   ଶକ୍ତଣ ଉଠେ,
ପହଞ୍ଚି ଗଲେ   ଅଧରପୁଟେ,
ପେଟରେ ଖାଲି   ବଦ୍ୟୁତ୍ ଛୁଟେ,
ମର୍ମ ଅତି ଗୂଢ଼—
ଅମେ ଦହି ଚୂଡ଼ା ଗୁଡ଼ ।

— ୪ —

ଆମେ ଦହି ଚୁଡ଼ା ଗୁଡ଼—
ମରିବ ଝୁରି ମୁଣ୍ଡ କୋଡ଼
ସ୍ୱପ୍ନେ ଯଦ ହୁଡ଼ ।
ଆମେ ଦହି ଚୂଡ଼ା ଗୁଡ଼ ।
ଆସିବ କଏ ଆସ ଗୋସାଇଁ,
ଲହୁ ଉଳକୁ ବାସ ଖସାଇ,
ଚୂଡ଼ାରେ ଗୁଡ଼ ନେବ ମିଶାଇ,
ଦହିରେ ଦେବ ବୁଡ଼—
ଆମେ ଦହି ଚୂଡ଼ା ଗୁଡ଼ ।

— ୫ —

ଆମେ ଦହି ଚୁଡ଼ା ଗୁଡ଼—
ମରିଲେ କେହି ଆମକୁ ଦେଇ
ଲୋକେ ସ୍ୱର୍ଗାରୂଢ଼ ।
ଆମେ ଦହି ଚୁଡ଼ା ଗୁଡ଼ ।
ପେଟ ପାଟିର ତୃପ୍ତି ପାଇଁ,
ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଆମର ଜନ୍ମ ଭାଇ !
ପୂର୍ଣ୍ଣ ପେଟେ ଉଠାଅ ହାଇ,
ମଠେଇ ଯାଉ ଦୌଡ଼—
ଆମେ ଦହି ଚୁଡ଼ା ଗୁଡ଼ ।

ତୃତୀୟ ଘୋଷ

ପାପ ଆଉ ପୁଣ୍ୟ

—୧—

ପାପ ଅଉ ପୁଣ୍ୟ—
ତୁମ ଅମର   କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ।
କାହିଁରେ କେତେ   ଭରିଛି ପାପ,
ମୁକ୍ତ କିଏ   କରିବ ଶାପ,
କଳି ଯୁଗରେ   ପୁଣ୍ୟସ୍ତୂପ—
ମାତ୍ର କେ ହେବ ଧନ୍ୟ·—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ।

—୨—

ପାପ ଅଉ ପୁଣ୍ୟ—
ଝୁଣ୍ଟି କିଏ   କରିବ ଦାବୀ
ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ?
ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାପ   ରଖିଲେ କଣ,
ପାପ ନୁହେଁ ତା'   କାତର ବଣ,
ଛାଡ଼ି ପାରିଲେ   ସଦାଚ୍ଛି କଣ,
ସକଳ ଦୋଷଶୂନ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ।

—୩—

ପାପ ଆଉ ପୁଣ୍ୟ—
ଲୁଙ୍ଗିଧେଇ ଫାଲ୍ଗୁମଇ
ଲୋକ ମାଝେ ଘୃଣ୍ୟ ।
ତେଲଚକଟା କରଅ ଭନା,
କାଡରେ ଅମ ନାହିଁ ରେ ମନା;
ଲେଙ୍ଗୁଟିରେ ବସ୍ତ୍ର ବାନା—
ଓରଫ୍ ଔଦାସୀନ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଜନ୍ୟ

—୪—

ପାପ ଅଉ ପୁଣ୍ୟ—
ଧୋବଲୁଗାରେ ଲାଗିବ ଛୁଅଁ
ଗାମୁଛା ଦୋଷଶୂନ୍ୟ ।
'ଇଏ ତ ସୂତା ସିଏ ତ ସୂତା
ଲୁଗାଟା କଅଁ ବାରବନିତା ?'
କହିବ ଯେବେ ଖାଇବ ଜୋତା
ତୁମେ ଗୁଡ଼ା ନଗଣ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ।

—୫—

ପାପ ଅଉ ପୁଣ୍ୟ—
ହୋଟେଲ୍ ଅଉ ଭୋଜରେ ପଛେ
ରସନା ହେଉ ଧନ୍ୟ ।

ଜାତସଭାରେ ବସିଲେ ଘୋର,
କା' ଘରେ କିଏ ଅଛୁ ରେ ଖୋଜ,
ସମାଜ ଯିବ ଅଧୋ ବୁଡ଼ିଲ,
କୋଠିଏ ନୈପୁଣ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ।

—୨—

ପାପ ଅଉ ପୁଣ୍ୟ —
ଗୋରୁ ମେଣ୍ଢା ଛେଳି କୁକୁର
ପାଳିତ ଅବା ବନ୍ୟ।
ତାଙ୍କୁ ଛୁଅଁ ନାହିଁ ରେ ଦୋଷ
ପାଣି ବାଉର ଡଳ ମଣିଷ
ଛୁଇଁଲେ ବାବୁ ସର୍ବ-ନାଶ
କେଡ଼େ ବଡ଼ ଜଘନ୍ୟ !
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ।

—୩—

ପାପ ଅଉ ପୁଣ୍ୟ—
ହାଟରେ ଯାହା ପୁଣ୍ୟ ଥାଏ
ବାଟରେ ତାହା ଅନ୍ୟ ।
ହାଡ଼ି ଛୁଇଁବ ଗଡ଼ିଆ ପାଣି,
ପାଇବ କିଏ କସୁର ଅଣି ?
କୂଅରୁ ଝୋବେ ନେଉ ଢ ଟାଣି—
ଦେଖିବ ଲୋକାରଣ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ।

—୮—

ପାପ ଅଉ ପୁଣ୍ୟ—
ଅଭିଶପ୍ତା ନାରୀ-ଜାତଟା।
ପିତା ମାତାର ପଣ୍ୟ।
ସାତବର୍ଷେ କନ୍ୟାଦାନ,
କରି ପାରିଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ସ୍ଥାନ (?)
ମିଳଇ ପୁଣି କେତେ ଯେ ମାନ,
ନାହିଁ ନୋହିବ ପୁଣ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ।

—୯—

ପାପ ଅଉ ପୁଣ୍ୟ—
ପୁରୁଷ ପରି ବୁଝିବ କିଏ
ନାରୀ ଜାତିର ଦୈନ୍ୟ ?
ଭୁଲ୍ ଖାଇବ ନର ଷଣ୍ଢ,
ନାରୀ ପାଇଁକି ଚୂଳମୁଣ୍ଡ,
ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିଲେ ଯମଦଣ୍ଡ,
କୋଟି ନେବେ ଘୃଣ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ।

—୧୦—

ପାପ ଅଉ ପୁଣ୍ୟ—
ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ଜବାବ ଦେବେ
ପଣ୍ଡିତ-ବରେଣ୍ୟ (?)

ଗୋପନେ ଯିଏ କରିବ ଯାହା,
ସେଇଟା ନୁହେଁ ପାପର ରାହା ।
ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ବିବସ୍ତ୍ର ବାହା,
ଉଦ୍ଭବରେ ଗଣ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ।

—୧୧—

ପାପ ଆଉ ପୁଣ୍ୟ—
ଏବେ ଯୁକ୍ତି ଘୋଷୁଛନ୍ତି
ଅମର ଲୋକମାନ୍ୟ (?)
ଝିଅଟି ହେଲେ ବିଧବା ଥରେ,
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳିବ ଘରେ ।
ବାପ ଦାନ୍ତ ପଡ଼ିବା ପରେ—
ଗୃହ ତା'କାମ-ସୈନ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ।

—୧୨—

ପାପ ଆଉ ପୁଣ୍ୟ—
ଯୁଗର ଗତି ଦେଖି ମଧ୍ୟ
ସମାଜ ଅଦ୍ଧଂମନ୍ୟ ।
ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀ ଅସଲ ଠକ,
ଭିତରେ ଖାଲି ପାପପଙ୍କ ।
ଏପରି ନେତା ଧର୍ମବକ—
ଛାଡିଲେ ମହା ପୁଣ୍ୟ—
ଘୋଷେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ।

ଚତୁର୍ଥ ଘୋଷ

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ଅଧାରଟି କହିଲେ ଚଳେ ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟର ।
ସବୁରି ହୋଇ   ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାସ,
ଦରମା ପାଇ   ପଞ୍ଚ ଦଶ,
ପାରିଲେ ହୋଇ ପାଠେ ବ୍ୟାସ—
ଦେବେ ଯାଇଁ ନିସ୍ତାର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର । ୧ ।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ଛାତ୍ର ମୋର ହୁଅନ୍ତି କେତେ ଓକିଲ ବାରିଷ୍ଟର ।
କେହି ବା ହୁଏ   କଲେକ୍ଟର,
ଚଢ଼ି ବୁଲେ   ଘୋଡ଼ା, ମଟର,
ସମ୍ବୋଧନ ହେଲେ   ମିଷ୍ଟର ।
କାଳାନ୍ତକ ଦୁଷ୍ଟର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର । ୨ ।

ମୁଁ ନି: ପ୍ରା: ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ଛୁଣ୍ଡା ଗେଞ୍ଜି କାମିଜ୍ ଛଡ଼ା ଧାରେ ନାହିଁ କୋଠର ।
ଧୋତି ଚଦର   ଦୁଇ ଖଣ୍ଡି,
ଖଣ୍ଡିଏ ଗଲେ   ଶହ ଛୁଣ୍ଡି,
ନୂଆ ଖଣ୍ଡିଏ   ହୁଏ ମଣ୍ଡି
ଶସ୍ତା ଅଖା-ମୋଟର—
ମୁଁ ନି: ପ୍ରା: ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର । ୩ ।

ମୁଁ ନି: ପ୍ରା: ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ହାଜରିରେ ନାଁ ଗଡ଼ୁଥାଏ ଗଣ୍ଡା ଦଶ ଗୃଠର ।
ସାହୁ, ସାମଲ,   ଦେଭର, ଦାଁ,
ମିଶ୍ର, ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ,   ଖଣ୍ଡେଇ, ଖାଁ,
ଦେଈ-ଦେବୀଙ୍କ   କୋମଳ ନାଁ
କେତେ ଗ୍ଳଣ୍ଠ୍ କାଠର—
ମୁଁ ନି: ପ୍ରା: ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର । ୪ ।

ମୁଁ ନି: ପ୍ରା: ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ବୟ ମୋ'ର କହିଲେ ଚଳେ ପାଷାଣ ବା ଢାସ୍ତୁର ।
ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ   ଭଙ୍ଗା ଗୃଳ,
ତାହାର ତଳେ   ଗୃଠଶାଳୀ,
ଗାତରେ ରହେ   ଛାଟି କଳା
ନାମ ଜପି ଈଶ୍ବର—
ମୁଁ ନି: ପ୍ରା: ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର । ୫ ।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ .ମାଷ୍ଟର,
ତେଣୁ ମୋତେ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ଅବତାର ଶିଷ୍ଟର ।
କେହୁ ପଛକେ ଦେଇ ଗାଳି,
ଭୁଣ୍ଡ ଖସିଲେ ଲଗେ କାଳି ।
ଘଡ ନ ପାହୁଁ ଦୋଷ ଢାଳି,
ପାଳି ବନ୍ଧ ଦୁଷ୍ଟର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର । ୬ ।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ଲକ୍ଷ୍ମ ମୋର ସେକ୍ରେଟେରୀ, ଶବ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍‌ଟର—
ବାବୁ ଅସିଲେ ଦେଖିବାକୁ
ବହୁ ଫିଟାଇ ସ୍ଥାକୁ ଢାକୁ
ପଗୁର ଦେବେ ପଢ଼ିବାକୁ
ମଣ୍ଡି ଦେଖି ପାଠର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର । ୭ ।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ପିଲେ ପଢି ପାରିଲେ ଧୂଡ଼ା ଦୋଷ ଥିବ ଓଷ୍ଟର ।
ବାପ ମାଅଙ୍କୁ କହ କହୁ,
ବହୁ ସିଲଟ ଦେଖା ନାହିଁ,
ନ ପାରିଲେ ପିଲଏ କହୁ
ହେଲ ଗଧା ମାଷ୍ଟର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର । ୮ ।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର,
ଯାଁ ଲୋକଙ୍କ ଖୁସି ଉପରେ ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ମୋ' ପୋଷ୍ଟର ।
ବାର ଦୁଆରେ   ଢେର ପାଲି,
ବଂସେ ଘଡରେ   ଧୋଷେ ବାଲି,
ଅଜି ଉଅଣି—   କାଲି ଟାଲି,
(ଖଟା କେବଳ   ନିଏ ଠେଲି)
ସବୁ ନାଟ ପେଟର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର ।୯।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର,
ଲେଖି ଲେଖି ବେଦମ ହୁଏ ସ୍କୁଲ୍ ରେଜିଷ୍ଟର ।
ପ୍ରତି ଦିନର   ଘାଠିକା,
ଅଡ୍ମିଶନ୍—   ନାମଲେଖା
ହାଜିରା ବହି   'ଅ' 'ଉ' ଅଙ୍କା
ସତର କି ଅଠର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର ।୧୦।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର,
ମାଡ଼ଅସେ ଜୁଆର ପରି ନୂଆ ନୂଆ ମେଥଡ୍ ।
ବାହିଁରେ ଅବା   ଯାଏ ଭାସି
ବାହିଁରୁ କରୁ-   ନିଏ ଶୋଷି,
ପୂରୁବେ ଥିଲା   ମାଡ଼ ବେଶୀ
ମୂଳମନ୍ତ୍ର ପାଠର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର ।୧୧।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ପାଞ୍ଚ ସାତ ମାଇଲ ଦୂରେ ଏକ ଏକ ସେଣ୍ଟର ।
ପନ୍ଦର ଦିନେ ମିଟିଙ୍ଗ୍ ଥରେ,
ସକାଳୁ ଯାଇଁ ସଞ୍ଜେ ଫେରେ ।
ଫେରୁ ଫେରୁ ଉଚ୍ଚୁର ହେଲେ
ଛୁଟେ ଯେହ୍ନେ ମଡର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର ।୧୨।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଅପୂର୍ବ ଥରେ ପୂରେ ଉ. ବ. ଗ୍ରାଣ୍ଟର ।
ଭାଗ୍ୟ ଯେବେ ବା ଭଲ ଥାଏ,
ଯାହା ଥାଏ ତା' ବଢ଼ିଯାଏ,
ଅଧେ—ନୋହିଲେ ସବୁ ଯାଏ,
ହୁଏ ଛଟବପଟର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର ।୧୩।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର,
ବେଳେ ବେଳେ ବଗିଡ଼ିଯାଏ କାଳ ଉ ବ. ଗ୍ରାଣ୍ଟର
ଝିଣା ପଡ଼ିଲେ ଉପସ୍ଥାନ,
ନ ଥିଲେ ଘର ସରଞ୍ଜାମ,
ହୋଇ ନ ଥିଲେ ହାତକାମ—
ମାଟି, ପଥ, ଝୋଟର—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟର ।୧୪।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର,
ବଲ୍ ହୁଏ ଛଅ ମାସରେ ଏକ ଏକ ଭ୍ୱାଚର ।
କେତେବେଳେ ବା ଯାଏ ବନ୍ଦ,
ଏକ ମୁସ୍ତରେ ପାଏ ଦୁଇ ।
ଧାର କରି ଯା' ଥାଏ ଖାଇ
କରେ ଚଠର୍‌ବଠର୍—,
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର ।୧୫।

ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର,-
ଅବତାର କହୁଲେ ଚଳେ କୋଟି ଦୁଃଖ କଷ୍ଟର ।
ଦନ କେତୋଟି ଯାଉ ବନ୍ଦ,
ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ଖାତା ବନ୍ଦ,
କଳଙ୍କରେଖା ଯାଉ ଧୋଇ
ଏ ମୋ ଶପଥବ—
ମୁଁ ନିଃ ପ୍ରାଃ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର ।୧୬।

ପଞ୍ଚମ ଘୋଷ

ଆମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ

—୧—

ଅମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ,
ପାଟିରେ ଅମ ଜାତିର କଥା
ପେଟରେ ଅମ ମନି (money) ।
ଲଗିଲେ ବାଦ ବିସମ୍ବାଦ
ଗୋପନ କର ସେ ସମ୍ବାଦ,
ଶସ୍ତ୍ରା ଅମ ଜାତିର ଫାନ୍ଦ,
ଅସ୍ତ୍ରେ ଦେଉଁ ଟାଣି ।
ଅମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ ।

—୨—

ଅମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ,
ଜାତିରୁ କେହୁ ଯାଉ ପଛକେ
ଅମର ନାହିଁ ହାନି ।
ସ୍ୱାର୍ଥେ ଯା'ର ପଡ଼ଇ ବାଧା,
ସେ ତା'ର ସାଜ ମାନନୀ ସଧା,
ଘଟାଇଦିଏ ସମାଜ ବାଧା—
'ଅଟକ ନାଅଁ ପାଣି ।'
ଅମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ ।

— ୩ —

ଆମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ,
କାତର ଫାଶ   ବସାଇ ବେଶୀ
ଶିକାର କରୁ ଧନୀ ।
ଦେଖୁଁ ଯାହାର   ପଇସା ଅଛୁ,
ଅକଡ଼ ନେଇ   ଝଡ଼ାଉ କଛୁ,
ନ ଦେଇ ତା'ର   ସାଧ ଅଛୁ—
ଜାତ ଯାହାର ଶନ ।
ଆମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ ।

— ୪ —

ଆମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ,
ପଇତା ଚତା   ଚୁଟିର ଗୁଚ୍ଛ,
ମାର୍କା ଆମର ତନ ।
ଏଣିକି ଚୁଟି   ଦେଲୁଣି କାଟି,
ଉକୁଣି ହେଲେ   ମଥାରେ କୋଟି,
ଚତା ମଧ   ନେଲେଣି ଛୁଟି ;
ପଇତା ଏକାକିନୀ ।
ଆମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ ।

—୪—

ଅମେ ଚଷିଁଲ ସନାତନୀ,
ଗାଁ—ମଝିରେ ଠାକୁରଟୁଣୀ
ଅମର ରାଜଧାନୀ ।
ଜଠାଜ୍ ତହିଁ ଜାଡର କଥା,
ନୁଅଇଁ ଦେଉଁ କୋହଲ ମଥା,
ଚାଣୁଅ ପାଇଁ ନ ପାଇ ପନ୍ଥା
ଅପଣେ ବହୁ ଭୁଜ ।
ଅମେ ଚଷିଁଲ୍ ସନାତନୀ ।

—୫—

ଅମେ ଚଷିଁଲ୍ ସନାତନୀ,
ପେଟରେ ଖାଲ୍ ଖଟା ଦହି
ପାଟିରେ ଟିକେ ଶଜ ।
ଚୁଡ଼ା ଦହର ମୋହନବଂଶୀ,
ବାଜିଲେ କାନେ ମୁଡ଼ୁକ୍କ ହସି
ସ୍ଥାନ ଜଣ୍ଡି ପଳାଉ ଖସି
ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡେ ଘେନ ।
ଅମେ ଚଷିଁଲ୍ ସନାତନୀ ।

ଅମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ,
ପସ୍ତୁର ଦେଲେ ବେଦକୁ ପଦେ
'ବ' ବି ଅସିବନି ।
ମାତ୍ର ଅମେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟବେଦୀ
ସବା ଉପରେ ଅମର ଗାଦି
ଘରଠା ପୁଣି 'ଶାସନେ ଯଦି ।
ଅଦ୍ଭୁତ ସମ୍ବିଧାନ ।
ଅମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ ।

ଅମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ,
ଶୃଙ୍ଖଳ ଚୂଡ଼ା ତୋଳାଇ ଥୋଡ଼ା
ଡାକୁ ସମ୍ମେଳନୀ ।
ବଢ଼ିଅ କଷ୍ଟ ଦାଢ଼ିଅ ଦେଶ,
ତାହାକୁ ଦେଉଁ ସରଗେ ଟେକ,
ଟିକଏ ଯେଣୁ ଜାଣଇ ଲେଖି
ମିଥ୍ୟା ବିବରଣୀ ।
ଅମେ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍ ସନାତନୀ ।

—୯—

ଅମେ ଚଇଁଲ୍ ସନାତନୀ,
ଦେବଦାନିଅ   ସଭ୍ ଅମର
କେବେ ଅଢ଼େଇ ଦନି ।
ଭାଇ ଭାଇରେ   ଲାଗିଲେ କଳି,
ପଢନ ବୋଲ   ଜଣକୁ ଛଳି,
ସେତକ ବେଳେ   ଘଣ୍ଟାଉ ମେଳି
ତା'ପରେ ଭୁନାଡାନ ।
ଅମେ ଚଇଁଲ୍ ସନାତନୀ ।

—୧୦—

ଅମେ ଚଇଁଲ୍ ସନାତନୀ,
ଗଲଣି ଉଡ଼   କପୂର, ଖାଲି
କନାରେ ଅମେ ମାନୀ ।
ପେଟକୁ ପଢେ   କୁକୁଡ଼ା ଯାଉ
'ଛୁଇ-ଛୁଇ'ଟା   ପାଟିରେ ଥାଉ
ଜାତ ହାଟରେ   ଏହାର ଭାଉ
କୋଟି ମୁକ୍ତା କଣି ।
ଅମେ ଚଇଁଲ୍ ସନାତନୀ ।

—୧୧—

ଅଟେ ଚଲିଲ୍ ସନାତନୀ,
ଚବ୍ଡ ଅମ ଶୁଣିଲେ ଟେଣୀ
ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହୁଟକ ।
କାଲର ଗଡ ରୋଧିବା ପାଇଁ
ଅମର ଅଚ ଶକ୍ତି ନାହିଁ;
କେବଲ କଷ୍ଟ ପାଇବା ପାଇଁ
ପାଉଛୁ ଜାତ-କାନ ।
ଅଟେ ଚଲିଲ୍ ସନାତନୀ ।

ଷଷ୍ଠ ଘୋଷ

ଓକିଲ ମୁକ୍ତିଆର

—୧—

ଓକିଲ ମୁକ୍ତିଅର,
କଳାକୁ ଧଳା କରିବା ପାଇଁ ଏଗୁଡ଼ିକ ତିଅର ।
ମିଥ୍ୟା ଖାଲି ଅଣ୍ଡା କଣ୍ଢି,
ପକେଟ୍ ଯାଏ ଅର୍ଥେ ଭରି,
ନିଦ୍ରା ଯାଏ ନେତ୍ର ହରି
କାଟ୍ଟ ମିଥ୍ୟା·ପିଅର୍ ।
ଓକିଲ ମୁକ୍ତିଅର ।

—୨—

ଓକିଲ ମୁକ୍ତିଅର,
ମଥାରୁ ମିଥ୍ୟା ଦୁଇଟା ଘୋଟେ କରିଦେଲି ବାହାର,
ଟଙ୍କା ଅଜି ଗଣିଇ କିଏ ?
ସୂଅ ତେଣିକି ଭସେଇ ନିଏ,
କହି ନ ପାରେ ଏତିକି ଯିଏ
କର୍ମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତାହାର ।
ଓକିଲ ମୁକ୍ତିଅର ।

—୩—

ଓହଲ୍ ମୁଣ୍ଡଅର,
ଆପଣା ଘରେ ପେଃଟି ତାଙ୍କ ପର ଘରେ ଆହାର ।
ତୁମର ପଛେ   ଜୀବନ ଯାଉ,
ତାଙ୍କ ପାଇଁ   ଚିନ୍ତା ଥାଉ,
ଭୁଷି ସମସ୍ତି   ତାଙ୍କ ଦାଉ,
ପଛେ ଦାଣ୍ଡେ ବାହାର ।
ଓହଲ ମୁଣ୍ଡଅର ।

—୪—

ଓହଲ୍ ମୁଣ୍ଡଅର,
ବେଳ ଖଣ୍ଡେ ବସାଇ ଦେବେ ଅସଲ ଲ-ପାହାର ।
ସନ୍ତଅ ଏଣେ   ମିଛୁଅ ହୋଇ,
ଘରେ ଅସିବ   ଧନଅ ଖାଇ,
ମଛୁଅ ମିଛ   ମଛୁମା ଖାଇ,
କେତେ ମାମଲଛାଇ ।
ଓହଲ୍ ମୁଣ୍ଡଅର ।

—୫—

ଓହଲ୍ ମୁଣ୍ଡଅର,
ଦାଣ୍ଡଘରେ ସଜାଇ ଦେବ ଟେବୁଲ୍, ବେଞ୍ଚ୍, ଚେୟାର୍

ଜମାଇ ଦେବେ   ବଳିଷ୍ଠ ଅଙ୍ଗ

ଅଳ୍ପିବରେ   ଭାରତ ବାଳା,

ଭଜବେ ବଳେ   ବନ୍ଧୁ ଗାଥା

ତାହାରକୁ ତାହାର ।

ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର ।

—୨—

ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର,

ତାଳୁରେ ଥରେ ଫୁଟିଲେ ତାଙ୍କ ନାହିଁ ରେ ଉତ୍ଥାର ।

ମଥାରେ ଦେବେ   ମିଥ୍ୟା ଦଳ

କଥାରେ ଦେବେ   ଘାତକ ବଳ

ବୁଥାରେ ଭୁଳେ   ଭକ୍ତ ଦଳ

କରଜେବେ ଅଭାବ ।

ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର ।

—୨—

ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର,

ତୁଙ୍ଗ ତାଙ୍କ ସିଂହାର ଦାଏ ଭେକୁ ଜୁଟେ ତାହାର ।

ଅଜ୍ଞ ଭୂମର   ଜନକ ହୋଇ,

ମହିମା ଥିବେ   ଯେତେକ ଗାଇ,

ଅନର ତାଇ   ହୋଇଲେ ସ୍ଥିର,

ଭବଦେବେ ପ୍ରଚାର ।

ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର ।

—୮—

ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର—
ବାହାର ଝଲ କଳି ନ ପାରି ଲେଖନୀ ମାନେ ହାର
ଅଢରବୋଲା   ସନ୍ତର ବେଶ,
ଲହରିତୋଳା   ସହରି କେଶ,
ଚାଉନ୍ ଗଳା   ସ୍କନ୍ଧଦେଶ,
ଅତି ଚମତ୍କାର ।
ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର ।

—୯—

ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର—
ବୁଝି ପର ସରସ ଶୁଦ୍ଧ ଅଭ ଅଛୁ ବାହାର ?
ମାଧୁରୀ ଅଣି   ମଧୁରୁ ହରି
ବିଧାତା ଅଛୁ   ବଚନେ ଭରି
କଥାରେ ଚେଣୁ   ଲଥାର ଡୋରି
ଲଗାଇ ଦେଇ ପାର୍ ।
ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର ।

—୧୦—

ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର,
ସ୍ୱାଧୀନଭାବେ ଅଧୀନ ଭବେ କାମ୍ଯୁତ କମାଇବାର ।

ଭୃତ୍ୟ ନୋହୁ ଭୃତ୍ୟବର
ଯେତେ ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର,
ତୃଚ୍ଛ ପାଇଁ ମୁକ୍ତ ଦ୍ୱାର
ଏହାଙ୍କ ଦରବାର ।
ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର ।

—୧୧—

ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର,
ଦେଶର ହୃଦେ ଏଥିରୁ କେତେ ନିତ୍ୟ ଅଗ୍ନିସାର ।
ଧନ ଜୀବନ ଦେଶର ହୃଦେ,
ଲଗାଇ ଭୂଇ ଏଥିରୁ କେତେ,
ଅମର ଅଙ୍ଗ; ଚରଣ ପୂତେ
କୋଟି ନମସ୍କାର ।
ଉତ୍କଳ ମୁକ୍ତଅର ।

ସପ୍ତମ ଘୋଷ

— ଗରୀବପୁଅ —

ମୁଁ—ଗରିବ ଘରର ପୁଅ,
ମୋର—ଘରେ ନାହିଁ ଖଣ୍ଡେ ରୁଅ,
ଘର—ବତାସରେ ଗଲା ଭାଙ୍ଗି,
ଅଣି—ଦୁଇ ଗୃର ଖଣ୍ଡି ଡାଙ୍ଗି,
ଖଣ୍ଡେ—ଢଅର କରନ୍ତି ବସା,
ତହିଁ—ଦନରେ ଖାଆନ୍ତି ମଶା ।
ଛିଣ୍ଡା—ହେଂସ ଖଣ୍ଡେ ମୋର ଶେଯ,
ମାଟି—ଅଧାକାନ୍ଥି ଖଣ୍ଡି ମେଜ,
ମୋର—ଖାଇବା ବାସନ ସରା
କଣା—ମାଠିଅଟି ମୋର ଗରା,
ଚିରା—ମାମୁଣ୍ଟି ମୋର ଶାଲ,
ମୋଟା—ଧୋତି ଖଣ୍ଡେ ବେକରପାଲ,
ମୋର—ପେଟକୁ ନ ମିଳେ ଭାତ,
ସଦା—ଥରୁଥାଏ ଗୋଡ଼ ହାତ,

ପର—ଘରେ ଦିନ ରାତି ଖଟି,
ଖାଇ—ପ୍ରଭୁର ଗୋଇଠା ଚଟି,
ତେବେ—ନ ପୂରଇ ଦିନେ ପେଟ,
ମୋର—ପ୍ରଭୁ ପୁଣି ବଡ଼ ଶେଠ ।

× × ×

ବାପ—ବିଦେଶରେ ରହି ରହି
ତାଙ୍କ—ଦିହକ ଗଲାଣି ବହି ।
ଘର—ମୁହଁ ନ ଦେଖିଲେ ଦିନେ
ବାପ—ପୁଅଠୁଁ ବହିଲେ ଭିନେ
ମାଆ—ପରଘରେ ଧାନ କୁଟି,
ଆଣି—ନୂଦ କୁଣ୍ଡା ଦୁଇ ମୁଠି,
ନିତି—ଛୁଆଁଙ୍କ ମୁହଁରେ ଦିଏ,
ନିଜେ—ତୋରାଣି ମୁନ୍ଦିକ ପିଏ ।
ଯହିଁ—ପେଟର ଏପରି ନାଟ,
ତହିଁ—କାହୁଁବା ଅସିବ ପାଠ ?
ମୋର—ପଢ଼ିବାକୁ ଥିଲା ମନ,
ମାଏ—ହାତରେ ନ ଥିଲା ଧନ ।
ଅଜି—ବୁଲୁଛି ମୂରୁଖ ହୋଇ,
ଅଖି—ତତଲ ଲୁହରେ ଧୋଇ,
ଖାଲି—କାନରେ ଶୁଣିଛି ସୁଖ,
ଦିନେ—ଦେଖି ନାହିଁ ତାର ମୁଖ ।

ଦୁଃଖ—ସବୁ ମୋର ଗଲେ କହୁ,
ଥାକେ—ଲେଖା ହୋଇଥିବ ବହୁ ।
ଦୁଃଖୀ—ଡାକୁଛନ୍ତି କେବଳ "ହର,
ଦୁଃଖ—ଦଅ ମୋର ଶେଷ କର,
ମୁଠେ—ଖାଇବାକୁ ଦଅ ଭାତ,
ପିଠି—ନ ଖାଉ ପ୍ରଭୁର ନାତ ।"
ଦେଶ—ନୋହୁ ମୋର ଶମଶାନ
ବନ୍ଧୁ—ଗଣିବ ପୁଅର ମାନ ।

ଅଷ୍ଟମ ଘୋଷ

I. A. ଗଲେ B. A. *

— ୧ —

I. A. ଗଲେ B. A.
କାହୁ ନୋହୁଲେ 'ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍' ଟା ବହୁବ ହେଲେ ଜିଏ ;
ଡେପୁଟିଗିର୍ ମିଳିଲେ ଖଣ୍ଡେ
ଆଉ କେ ଦେଖେ ଗାଉଁଲ୍ ଦାଣ୍ଡେ ?
ମଥାରେ ଥିଲେ ଅଇନ କାଣ୍ଡେ
ବହୁତ କାମ ଦଏ ।
I. A. ଗଲେ B. A.

— ୨ —

I. A. ଗଲେ B. A.
ଏତକ ଥିଲେ ଅନ୍ତ କମ୍‌ରେ କରାଣୀ ବାବୁଟିଏ
ତା' ହେଲେ ଆଉ ଚିନ୍ତା କଣ ?
ଯାଉଛି ଯାଉ ବାପାର ଧନ,
କଲେଜ ପରି ରମ୍ୟସ୍ଥାନ,
ସ୍ୱର୍ଗେ ପାଏ କିଏ ?
I. A. ଗଲେ B. A.

---

* ଅଇ. ଏ. ଗଲେ ବି. ଏ.—ଏହିପରି ପଢ଼ିବାକୁ ହେବ ।

—୩—

I. A. ଗଲେ B. A.

ପାଠକୁ ଗୁହଁ ଦେହକୁ ପୁଣି କେଡ଼ା ପୋଷାକଟିଏ ।

କୁଞ୍ଚି କୁଞ୍ଚିଅ ବଙ୍କଳ ବେଣ

ନାକ ଢଳକୁ ଅଳପ ନାଗ;

ପଦ୍ମଚକ୍ଷୁରେ ଅପଣା ବେଶ

ନୟନ ମୋହୁ ନାଏ ।

I. A. ଗଲେ B. A.

—୪—

I. A. ଗଲେ B. A.

ିଭୋରେଝେଟ୍ର ସାହେବା ଝଣା ଶିଖାଇ ଟିକେ ଦଏ ।

ଝକ୍କି ସିନେମା ଝାଙ୍କନ ଭଦ୍ର,

ନୃତ୍ୟେ ରଚ ମଣ୍ଡିୟ-ପଣ୍ଡୀ,

B, A. ବସିବ ! ନୟନ ଧରି ?

ଅନ୍ଧ ତେବେ କିଏ ?

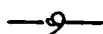
I.A. ଗଲେ B. A.

—୫—

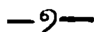
I, A. ଚଲେ B. A.

ବରଷ ଦୁଇ B. A.ର ପାଠ ମଥା ବଗାଡ଼ ଦଏ ।

ପାହାଡ଼ ପର   କଢାପ ଗଦା,
ସାହେବୀ ଭୂଷା   ଅସଲ ବାଧା,
ଭାଷାରେ ଖାଲି   ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ ଅଧା
କଲେଜ ଆଣି ନଏ ।
I. A. ଗଲେ B. A.

I. A. ଗଲେ B. A.
ଏତକ ବାବୁ ନ ଥିଲେ ଅଉ ବରବେ ନାହିଁ ହୁଏ ।
ସାବଦା ବାବୁ   ଅଇନ୍ କର,
ହିଅକୁ ଦେଲେ   ଗୁଲଗି କର,
କଲେଜ ହତା   ନ ଥିଲେ ମାଡ଼
ପଗ୍ଗରେ ଅଭ କଏ ?
I. A. ଗଲେ B. A.

I. A. ଗଲେ B. A.
ହାସଲ୍ କର ଅସିଲେ ଫେର ମୂଲ୍ୟ କଲେ କଏ ?
B. A. ର ଗୋଟେ   ମାର୍କା ଥିଲେ,
ବାହା ବେଦୀରେ   ବାଇକ୍ ମିଳେ,
ସୁନାର ଘଡ଼ି   କସେ ଦୋଳେ,
ନଗଦ ଥଇଲିଟିଏ ।
I. A. ଗଲେ B. A.

—୮—

I. A. ଗଲେ B. A.
ବାରଦୁଅର ବୁଲେଇ ଏ ଯେ ରକତ ଶୋଷି ନାଏ ?
ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଗୋଟେଇ ଯାଇଁ,
ଅଜ ପେ ପାଦେ ଚମଡ଼ା ନାହିଁ !
B. A.ଟା କଣ ଏଇଥି ପାଇଁ ?
ଜାଣିଛ କହ କଏ ?
I. A. ଗଲେ B. A.

—୯—

I. A. ଗଲେ B. A.
କୁଅଡ଼େ ଗଲା ଅହା ସେ ଯୁଗ ଝାଲ୍ ଉଗିର ଛିଏ—
ପାଇଲା ଷଣି ଗୃକର ଥୁଅ
ପଢ଼ିଲା ବେଢ୍ଣ ହାକିମଛୁଅ
ହାକିମ ବୋଲ, ହାକିମ ଚୁଅ,
ଅଗରୁ ଶିଖି ନାଏ ।
I. A. ଗଲେ B. A.

—୧୦—

I. A. ଗଲେ B. A.
ଏଗୁଡ଼ା ଏବେ ଡେଲୁଣୀପୋକ, ବାଲଡ ଯାଇଁ ଘିଏ—

ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ ଫେର ଉଚିର ନେଇ,
ତା ପାଇଁ ଅଜ ଗୃହକର ନାହିଁ,
ଥିଲେ ବି ମଧ୍ୟ ଏଇଥି ପାଇଁ
(ବିଲତ) ଯାଉଥିଲ ବା କିଏ ?
I. A. ଗଲେ B. A.

—୧୧—

I. A. ଗଲେ B. A.
ଉଚିର ସିନା ମନର ଲକ୍ଷ ପ୍ରିୟା ଖୋଜିଏ ଦାଏ ।
ପେଟରେ ଯେବେ ଜଳଇ ଭୋକ
ଥାଏ କି ଅଉ ପ୍ରିୟାରେ ସୁଖ ?
ଦେଖିଲେ ପୁଣି କନ୍ୟା-ମୁଖ,
ଅହା କି ଦୁଃଖ ଦାଏ !
I. A. ଗଲେ B. A.

—୧୨—

I. A. ଗଲେ B. A.
ପଢ଼ିଲବେଳେ ପରଶାମର୍ଷା ଜାଣିଥିଲ ବା କିଏ ?
ଶୂନ୍ୟ ଯେତେ ସଉଧ ତୋଳି,
ଅଶାରେ ଦେଲୁଁ ପାହାଡ଼ ଟାଳି,
ହାୟ୍ ରେ ଅଜ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଧୂଳି
ଅଙ୍ଗରେ ସେହୁ ଦାଏ !
I. A. ଗଲେ B. A.

ନବମ ଘୋଷ

B. A. ପଛକୁ M. A. *

—୧—

B. A. ପଛକୁ M. A.
ବରଷ ଦୁଇ ଝେପିଲେ ଭାଇ ପାଠର ନିଶା ଥମେ ।
ଏମ୍ ଏର ଥିଲେ   ଉଗିବ ଗୋଟେ,
ପାଳଗଦାରେ   କମଳ ଫୁଟେ,
ଗୃଙ୍କର ପାଇଁ   କଲମ ଛୁଟେ
ପହ୍ଲଲ୍କୁ ଅଗ ଦମେ ।
B. A. ପଛକୁ M. A.

—୨—

B. A. ପଛକୁ M. A.
ଶ୍ରେଣୀଗୃହଙ୍କ ସଦନ—କୁଞ୍ଜ ସତେ କି ସ୍ବର୍ଗଧାମେ ?
ବିଜୁଳି ତହିଁ   ବ୍ୟଜନ କରେ,
ସମୀର ବୁଲି   ସୁବାସ ହରେ,
ଶୋଭା-ସଣୀର   ପସରା ଭରେ

---

* ବି. ଏ. ପଛକୁ ଏମ୍. ଏ.—ଏହାପର ପଢ଼ିବାକୁ ହେବ ।

ଗନ୍ଧକୁସୁମ ଦାମେ ।
B. A. ପଛକୁ M. A.

—୩—

B. A. ପଛକୁ M, A.
କିଏ ଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ସପନଦେଶେ ଅଳିଟି ପରି ଭ୍ରମେ ?
କଳିତ-କାନ୍ତ   ଲଳିତ-ତନୁ,
କାମିନୀ-କୁନ୍ତ   କୁସୁମ-ଧନୁ,
ସକଳ ଚିନ୍ତା   ପାସୋରି ମନୁ
ଅଣାର ପଦେ ନମେ ?
B. A. ପଛକୁ M. A.

—୪—

B. A. ପଛକୁ M. A.
ବିଶାଳ ଦୁପ—ଅଟଳସମ ପାଠର ଚୂଡ଼ା ତୁମେ ;
ନାମର ତଳେ   ଏମ୍. ଏ ଝୁଲି,
କୋମଳତାରେ   କୁସୁମ ଦଳି,
ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାରେ   ସଭିଙ୍କି ବଳି
ନୟନ ମନ ରମେ ।
B. A. ପଛକୁ M. A.

— ୫ —

B. A. ପଛକୁ M A.
ପଢ଼ିଲା ବେଳେ ଅଶାର ଋଣ୍ଡ କେତେ ଯେ କାହିଁ ଭ୍ରମେ ।
କାଲ୍ ସକାଳେ ବାଲ୍ଟ ଭୁଇଁ,
କୋଇଲ୍ ପର ଅସିଲେ ଛୁଇଁ
ଦଶର ଧନ ଦେଶରୁ ମୁହିଁ
ଫଶିବ ଅସି ଘମେ ।
B. A. ପଛକୁ M. A.

— ୬ —

B. A. ପଛକୁ M. A.
ଲତା ବାଲ୍ଟା ବାଡବ ସିନା ବାଲ୍ଟ ପ୍ରିୟା-ପ୍ରେମେ ।
ନୋହିଲେ ଅମ ସ୍ୱଦେଶ ପକ୍ଷୀ,
ଅସିବେ ଯେବେ ତରୁଣୀ ଧରି,
ମନର ଲାଗି ମିସେସ୍ କରି
ବସାଇଦେବୁଁ ବାମେ ।
B. A. ପଛକୁ M. A.

— ୭ —

B. A. ପଛକୁ M. A
କହୁଁ ନୋହିଲେ ବାହାଘର ଦେବେ ବାପା ବହୁତ ଦାମେ ।

ଏ୍‌-ଏର ଥିଲେ ଓଗଲଛିଏ
ଟଙ୍କା ପଇସା ପଗୃରେ କଏ ?
ଅଳପ କଥି ମଠର ଛିଏ
ହାଙ୍କି ବସିବୁ ଅମେ ।
B. A. ପଛକୁ M. A.

—୮—

B. A ପଛକୁ M. A.
ପଢ଼ିଲାବେଳେ କେତେ କ ଭାବ ଏରୂପେ ଅସି ଜମେ ।
ଅସିଲେ କନୁ କଲେଜ ଛାଡ଼ି,
ଥାଏ କ ଆଉ ପୂରୁବ ନାଡ଼ୀ ?
କାହିଁ ସେ ପ୍ରିୟା ? କାହିଁ ସେ ଗାଡ଼ି ?
ହାୟ ରେ ସବୁ ଧୂମେ !
B. A. ପଛକୁ M. A.

—୯—

B A. ପଛକୁ M. A.
ଓଗିର ଧନେ ଅସିଲେ ମଧ ଭାବନା କଷ୍ଟ କଟେ ?
ହଜାର ଦୁଇ କରଜ କରି,
ବାପା ଗଲେଣି ବାଛଣା ଧରି,
ଭାଇଙ୍କ ମନେ ଭାବନା ଭରି,
ମାଆଙ୍କ ମଥା ଭ୍ରମେ ।
B. A. ପଛକୁ M. A.

ଦଶମ ଘୋଷ

ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଓ ପୋଥି ବାଇଗଣ

(Practical and Theoretical)

—୧—

ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଜାଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ ।
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଜାଦା,
ପୋଥି ବାଇଗଣ ପଥର ଭକାସ
କରିବାକୁ ଏକା ସିଧା ରେ ସଙ୍ଗାତ
କରିବାକୁ ଏକା ସିଧା ।
ପେଟବଳରେ ପଥର ଧାଇଁଛି,
ପୋଥି ବାଇଗଣ ପଥ ଓଗାଳୁଛି,
ପାଠ ସିନା ଅଛି ଭୂଆଁ ବୁଲାଉଛି
ପିଠିରେ ବସାଇ ବାଧା ରେ ସଙ୍ଗାତ ।
ପିଠିରେ ବସାଇ ବାଧା ।
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଜାଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ ।
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଜାଦା ।

— ୨ —

ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ନିଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ନିଦା,
ପୋଥି ବାଇଗଣ ପାଇବା ପାଇଁକି
ମିଛରେ ମାରୁଛନ୍ତି କୁଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ମିଛରେ ମାରୁଛନ୍ତି କୁଦା ।
ପୋଥି ବାଇଗଣ ପେଟର ବଇସା,
ଝଣ୍ଟିଅ ଭୂତର ଧୂଳିଆ ଭଇଁସା,
ସ୍ୱରୂପ ତାହାର ନ ପାରି ଠଉରି,
ଘୂରୁଥାଇଁ ବଣବୁଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ଘୂରୁଥାଇଁ ବଣବୁଦା ;
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ନିଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ନିଦା ।

— ୩ —

ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ନିଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ନିଦା,
ପୋଥି ବାଇଗଣ ପଧା କରି କରି
ଓଡ଼ିଆ ହୋଇବେ ପଦ୍ମା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ଓଡ଼ିଆ ହୋଇବେ ପଦା ।

ପଟହୁଡ଼ା ଫନ୍ଦ ପୋଥିରେ କେବଳ,
ପୋଥି ବାଇଗଣ ଦେବ କେଉଁ ଫଳ ?
ଢେନଝିବ ସିନା ସିଧା ରସାତଳ
ଖୁଆଇ ସବୁର ଶୋଧାରେ ସଙ୍ଗାତ !
ଖୁଆଇ ସବୁର ଶୋଧା ।
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଖାଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଖାଦା ।

—୪—

ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଖାଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଖାଦା,
ପୋଥି ବାଇଗଣ ସାଉଣ୍ଟି ବସିଲେ
ଭରସା କେବଳ ଖୋଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ଭରସା କେବଳ ଖୋଦା ।
ପୋଥି ବାଇଗଣ ସକାଳ କୁହୁଡ଼ି
ଧୋବରୂପ ଧର ଅସୁଥାଏ ମାଡ଼ି,
ଛାଡଗଲେ ପେଟ ଅଟପ ଯାଏ ଛାଡ଼ି
ବୁହାଇ ଲୋଭକବୁନ୍ଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ବୁହାଇ ଲୋଭକବୁନ୍ଦା ।
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଖାଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ବାଡ଼ି ବାଇଗଣ ଖାଦା ।

— ୪ —

ବାଙ୍ଗି ବାଇଗଣ ନଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ବାଙ୍ଗି ବାଇଗଣ ନଦା,
ପୋଥି ବାଇଗଣ ଗାଦବ ଭେବଳ
B. A, M. A. ପାଳଗଦା ରେ ସଙ୍ଗାଛ !
B, A, M. A. ପାଳଗଦା ।
ଏ ଦୁଦାରେ ଅଭ ନାହିଁରେ ପଇସା
ପର ଦ୍ୱାରେ ଖାଲି 'ମଜସା' 'ମଜସା' !
ଜାତରେ ଯାହାର ରହୁଛି ବେଉସା
ସେହୁ ତ ଏକାଳେ ବୋଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ସେହୁ ତ ଏକାଳେ ବୋଦା ।
ବାଙ୍ଗି ବାଇଗଣ ନଦା ରେ ସଙ୍ଗାଛ !
ବାଙ୍ଗି ବାଇଗଣ ନଦା ।

— ୭ —

ବାଙ୍ଗି ବାଇଗଣ ନଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
ବାଙ୍ଗି ବାଇଗଣ ନଦା,
ପୋଥି ବାଇଗଣ ପଢ଼ଇବା ପାଇଁକି
ଅଭ ନ ମାରିବା କୁଦା ରେ ସଙ୍ଗାଛ !
ଅଭ ନ ମାରିବା କୁଦା ।

ଛୁଦ ଛୁଦ ମୁଦ ଗଲଣି ଉଦର,
ଘୋଡ଼ ତ ହେଲଣି ଗଇଁଅ ଗୋଦର,
ଯେଉଁ ପଥେ ଅଜ୍ଞ ଦୁନିଅ ସୋଦର—
  ଚାଲୁଛନ୍ତି ସେହୁ ସିଧା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
    ସେହୁ ପଥ ଅମ ସିଧା ।
  ବାଢ଼ ବାଇଗଣ ନିଦା ରେ ସଙ୍ଗାତ !
    ବାଢ଼ ବାଇଗଣ ନିଦା ।

ଏକାଦଶ ଘୋଷ

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ

—୧—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ବାଇଥ ପର ବାର ଦୁଆରେ ?
କରୁଛି ଅଙ୍କ ନାଟ ।
ସବୁ ରଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଅଙ୍ଗ ସାଜି,
ନାଚି ନାଚି ମୁଁ ବେଦମ ଅଛି,
ଗୁରୁ ମୁଁ ଥିଲି; ଭୋଟର ପାଇଁ
କଲେଣି ମୋତେ ଗୃଠ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୨—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ବୁକରେ ମୋର ବଣି ବୁଦାରେ
ଫିଟିଗଲଣି ବାଟ ।

ଗୋଡ଼ରୁ ପାଣି ଗଲଣି ମରି,
ଦେହରୁ ବଳ ଗଲଣି ହାରି,
ଏଣିକି ଖାଲି ଭଜନ ହରି,
ପିଲଙ୍କ ଭୁଲ୍ଲନାଠ ।
ମୁଁ ଭୋଡ-ଭକାସି ଭାଠ ।

—୩—

ମୁଁ ଭୋଠ ଭକାସି ଭାଠ,
କେତେବେଳେ ବା ଚନ୍ଦ୍ରର ଢଠେ
କେତେବେଳେ ବା ଢାଠ ।
ପାଖେଇ ପାଲି ଅଣୁଛନ୍ତି ଯେତେ,
ରକ୍ତର ଶୁଖି ଯାଉଛନ୍ତି ସେତେ;
କାହୁଁହିଁ ଯେବେ ନୋହିବ ଏଥେଁ,
ସରିଯିବ ମୋ ଟାଠ ।
ମୁଁ ଭୋଠ-ଭକାସି ଭାଠ ।

—୪—

ମୁଁ ଭୋଠ-ଭକାସି ଭାଠ,
କାଲି ମୋ ଥିଲା ଲଗା ଚଦଠେ,
ଆଜି ମୋ କୋଠି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ଫେଶନ୍-ଫୁସା   ଦେଖିଲେ କାଳେ,
ଭେଣ୍ଠର ଭାଇ   ଡଳାବେ ଡଲେ,
ଏଥିରେ ଯଦ୍ଧ   ଖଣ୍ଡିଏ ମିଳେ
ସରଗ ଅଧା ବାଟ ।
ମୁଁ ଭେଣ୍ଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୫—

ମୁଁ ଭେଣ୍ଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ଘରକୁଘର   ମଠର ମୋର
କଲଣି ପାଣିବାଟ,
ଭେଣ୍ଠର ଯେବେ   ଭଗିଅ ଭୋଇ,
ଭେଣ୍ଠର ଅଡ   କଥାଇ ନାହିଁ,
ମଠରେ ନାଏ   ହାଣ୍ଡିଅ ଖୋଇ
ଗହଟହିଅ ପାଟ ।
ମୁଁ ଭେଣ୍ଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୬—

ମୁଁ ଭେଣ୍ଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ସୁଅ ମୁହଁରେ   ଗୃଳିଛି ମୋର
ଠେଙ୍କା କଉଡ଼ି ବାଣ୍ଟ ।
କୂଅ, ପୋଖରୀ,   ଦେଉଳ, ପୋଲ୍,
କାହିଁ ବା ସ୍କୁଲ୍,   ସଡ଼କ, ଢୋଲ,
କରିଲେ ଅଗେ   ପଛରେ ବୋଲ୍—

ମାନବେ ବୋଲ୍ ଅଣ୍ଣ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୨—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ମହିମା ମୋର ଯେ ଷି ବୁଲୁଛୁ
ଲଗାଇ ଲୋକ ଥାଟ ।
ଦେଶର ସେବା କରିଛୁ କେତେ,
ଏଣିକି ପୁଣି କରିବି ଯେତେ,
ସ୍ୱରାଜ ଅଣି ଗୁଞ୍ଜିବି ହାତେ,
ଖଜଣା ମୂଳ କାଟ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୮—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ଏଥର ଗଲେ ଆଇନ୍ ସବୁ
କରିବି କାଟ୍‌ଛାଣ୍ଟ ।
ଅଜଠୁଁ ସନା— ତମ୍ଭୀ ମୁଁ ହେବି,
ସାରଦା ବାହା ଉଠାଇ ଦେବି,
ପେଟରୁ ଝିଅ ବାହା ମୁଁ ଦେବି,
ଅଢ ବଡରେ ଅଠ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

— ୯ —

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଇ
କଥାରେ ଯେତେ ଗଲଣି ଦେଇ
ଦେଇ ନ ଥିବେ ଲାଟ ।
କାମରେ ତେଣେ ଯାହା ବା ହେଉ
ମୁହଁରେ 'ସବୁ ଦଅ'ଟା ଥାଉ
ଭୁଲେଇ ଅଗେ ଭୋଟଟା ପାଇଁ
ତେଣିକି ଛଡ଼ା କାଟ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଇ ।

— ୧୦ —

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଇ,
ଭୋକ ଶୋଷ ମୋ ଗଲଣି ହଜି
କରି ଏ ଭାଲୁନାଟ ।
ପାଟିରେ ଖାଲି ଧରଛୁ ତୁଅ
"ଛଟକା ଅଣି ସ୍ୱରାଜ-ମୁଆଁ
ଚଖେଇ ଦେବି" ଭୋଟର ଛୁଆ
ନ ହୁଅ ଭୁଟ୍‌ଭାଟ୍ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଇ ।

— ୧୧ —

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଇ,
ଗାଡ଼ିକି ଗାଡ଼ି କାଗଜ ଛାପି
କରୁଛି ନିତି ବାଣ୍ଟି ।

ନୀଳ ରଙ୍ଗର କାଗଜ ଅଣି
ଫୁଟାଇ ତହିଁ ବଢ଼ିଅ ଠାଣି,
ଭୋଟର ଅଖି ପଡ଼ିବ ଜାଣି
ମାରୁଛୁ ବାଟ ଘାଟ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୧୨—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
କାଗଜେ ମୋର ଚାଲିଛୁ ଲେଖା
ଭୋଟମାଗୁଣି ପାଠ ।
ଅପଣା କଥା, ଅପଣା ଗାଥା,
ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀର ମରମ କଥା,
କଥାରେ ପୁଣି କୋଟିଏ ଲଥା,
ଶୋଧାଶୋଧିର ଗୁଠ୍ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୧୩—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ଯାହାକୁ କହେ ' 'କାହାକୁ ଦେବ ?'
'ତୁମକୁ' ଚଟ୍‌ଗୁଠ ।
'ନାହିଁ' ବୋଲି କା ତୁଣ୍ଡରେ ନାହିଁ
କାହାକୁ ଦେବେ କାହାର ଖାଇ
ଜାଣିବାର ତ ଉପାୟ ନାହିଁ

ତେଣୁ ୯ ସିଧା ବାଟ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୧୪—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ଫନ୍ଦ ଫିକର   ଯେତେ ଯା ଥିଲ
ଚଳିଗି ଲୁଟ୍‌ପାଟ ।
ମହାପ୍ରସାଦ   ଧରାଇ ସୁଦ୍ଧା,
ପରତେ ନାହିଁ   ପାଇବ ଅଧା
ଭିତର ଯେବେ   ମାରିବେ ବଧା
ଭାଙ୍ଗିଯିବ ମୋ' ହାଟ
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୧୫—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ମଠର ଚଢ଼ି   ଅଇଲେ ମାଡ଼ି
ଭୋଟର ଭାଇ ଥାଟ ।
ପୁରି ମିଠେଇ   ଖାଇବେ ପେଟେ,
ଅଣ୍ଟାରେ ମାରି   ଟଙ୍କାର ମୁଠେ
କେଜାଣି ଦେବେ   କାହାର ଫାଟେ
କାହାର ମୁଣ୍ଡ କାଟ ?
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୧୬—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ଏଣିକି ସବୁ ଗଲେଣି ଜାଣି
ଆମର ଭଣ୍ଡ ନାଟ ।
ଅଟଳ ଯେତେଣେ ଶାସନକଳ
ଆମର ଏଣେ ସତର ଦଳ
ଏଥିରେ ଯାହା ବଢ଼ିବ ବଳ
ଲଢ଼ିବୁ ଧରି ଅଣ୍ଟ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୧୭—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
ବୃଥାରେ କଳି କଜିଆ କରି
କରୁଛେଁ ଗୋଳ ଘାଣ୍ଟ ।
ଭୋଟ ଚାଲବେ ମୁହିଁକୁ ଚୁହିଁ,
ସେ କାଳ ଅଜ ନାହିଁ ରେ ଭାଇ,
'କି କାମ କିଏ କରିଛ କାହିଁ ?'
ଜବାବ ଫଟ୍ ଫାଟ ।
ମୁଁ ଭୋଟ ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୧୮—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ,
କାମ ନ କରି ନାଚିବା ଏକା
ନାଲଠାଗିର ପାଠ ।

କାହାର ଖାଇ   କାହାକୁ ଦେଇ
ଭେଣ୍ଟ୍‌ର ଅଜ   ବୁଲନ୍ତୁ ତେଇଁ
ଦୁନିଆ ସାରା   ସବୁଠିଁ ଏହା
ବଲେଇ-ମୂଷା ନାଚ ।
ମୁଁ ଭେଣ୍ଟ-ଭଙ୍କାସ୍ ଭାଟ ।

—୧୯—

ମୁଁ ଭେଣ୍ଟ-ଭଙ୍କାସ୍ ଭାଟ,
ତଥାପି ଅଜ   ମାଗୁଛନ୍ତି ବୁଲି
ମୁହଁଟା ମୋର କାଠ ।
ପାହାଡ଼ ପର   ଗୁଜୁଳ ଚୂଡ଼ା,
ଛକକୁଛକ   ହୋଇଲେ କୁଡ଼ା!
ଖାଇଲେ ଅବା   ଭୁଲିବେ ଥୋଡ଼ା
ମନରେ ବଡ଼ ଅଣ୍ଟ ।
ମୁଁ ଭେଣ୍ଟ-ଭଙ୍କାସ୍ ଭାଟ ।

—୨୦—

ମୁଁ ଭେଣ୍ଟ-ଭଙ୍କାସ୍ ଭାଟ,
ଯାହା ଯିମିତ   ତୁମ ଆମର
ସବୁ ଅଛିଲ ନାଚ ।
ଏଣିକି ଖାଲି   ଧରମ ସାହା
କାହାର 'ବାଃ'—   କାହାର 'ଅହା'
ଠିକଏ ଖାଲି   ଶୁଣିଲେ ଅହା

ବଜଅ ମିଠ୍‌ମାଠ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

—୨୧—

ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।
ଷୋଳ କଳାରୁ   କଳା ଏ ମାନ
ଦେଖିଲ ମୋର ନାଟ ।
ଅଭ ଛ ସବୁ   ଅଗରେ ଥାଇ
ପଢ଼ୁଛୁ ତୁମ,   ରହୁଛୁ ଗୁହିଁ
ଶୁଣିବ ଯେବେ   ଶେଷରେ ନାହିଁ
ମରଣ ସିଧା ବାଟ ।
ମୁଁ ଭୋଟ-ଭିକାରୀ ଭାଟ ।

ଦ୍ୱାଦଶ ଘୋଷ

ଦେଶୀ ଲୋକେ

— ୧ —

ଦେଶୀ ଲୋକେ ମନ୍ଦ ବେଶୀ,
ବାହାରେ ସତେ କି ଅଛ ଅପହାର
ଭିତରେ ପୂତନା ବେଶୀ ।
ଛନ୍ଦ ମନ୍ଦ ତାଙ୍କ ଶିରା ପ୍ରଶିରାରେ
ଫଲ୍ଗୁ ଧାରା ପରି ଭିତରେ ଭିତରେ
ବହୁଛନ୍ତି ବହିବ ଯୁଗଯୁଗାନ୍ତରେ
ଜାତିମୁଖେ କାଳି ଲେପି ।
ଦେଶୀ ଲୋକେ ମନ୍ଦ ବେଶୀ ।

— ୨ —

ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶୀ ଚୋର,
ଭାବୁଥାନ୍ତି ଥୋକେ ପରର ସମ୍ପତ୍ତି
ହୁଅନ୍ତା କେମନ୍ତେ ମୋର,
ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶୀ ଦେଶର କଳଙ୍କ,
ଠେସ ଦେଇ ଗଜଦନ୍ତର ପଲଙ୍କ,
ଦେଶ-ଦରଥରେ ସୃଜି ପଙ୍କ-ପଙ୍କ
ଘୋଟାନ୍ତି ଅନ୍ଧାର ଘୋର
ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶୀ ଚୋର ।

— ୩ —

ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶୀ ଭଣ୍ଡ,
ଭଲ କାମ କେହୁ   କରିବାକୁ ଗଲେ
ନିମିଷେ କରନ୍ତି ପଣ୍ଡ ।
ଉଠାଇ ଦିଅନ୍ତି   ଅଧଃପତନ,
ଶ୍ୟାମଳଭୂଇଁରେ   ଭୀଷଣ ଶ୍ମଶାନ,
ସୃଜିବାକୁ ଏକା   ଦେଶୀଙ୍କ ଧୁରୀଣ
ପ୍ରକୃତ ଏଡ଼କ ଚଣ୍ଡ
ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶୀ ଭଣ୍ଡ ।

— ୪ —

ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶୀ ଠକ,
ବାହାରେ କେବଳ   ଚିକ୍କଣ ଚୁକ୍କଣ
ଭିତରେ ଧରମ ବକ ।
ଧରମ ନାମରେ   ସରମ ଛୁଟାଇ,
ଭାଇ ଗଲେ ଛୁରୀ   ଦେଉଛନ୍ତି ଭୋଳ ।
ଆପଣା ଭିତରେ   କନ୍ଦଳ ଭିଅଇ,
ପରକୁ ଦେଉଛନ୍ତି ହକ ।
ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶୀ ଠକ ।

— ୫ —

ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶି ପାଜି;
ଅସଲ କଥାକୁ   ଦୂରେ ଠେଲି ଦେଇ
ଛୁଟ୍ଟାବର ଦିଅନ୍ତି ମାଜି ।

ଅପଣା ଭିତରେ ବଢ଼ାଏ ବଢ଼ଢ଼,
ପାଇବା ପାଇଁକି ଦଉଡ଼ା ଦଉଡ଼,
ପର ପଛେ ନେଇ ସବୁଙ୍କି ଘଉଡ଼,
ଖୋଲପଣ ପ୍ରଭୁ ସାଜ ।
ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶି ପାଜ ।

—୨—

ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶି ସବୁ
(ତଥାପି) ଦେଶୀ ବିଦେଶୀର ବିଗ୍ରହ ଉଠିଲେ
ଦେଶୀଙ୍କୁ ଅଦର ନେବୁ ।
ଦେଶୀ ତ କେବଳ ନୁହନ୍ତି ସ୍ୱରଜା,
ନିଜ ନିଜ ଦେଶେ ଦେଶୀ ସବୁ ଜାତି ।
ଅଳପ ବହୁତେ ଗ୍ୟେର ତକାୟତ
କେଉଁଠି ନାହିଁଟି ବାବୁ ?
ଦେଶୀ ଲୋକେ ବେଶି ସବୁ;
(ତଥାପି) ଦେଶୀଙ୍କୁ ଅଦର ନେବୁ ।

ତ୍ରୟୋଦଶ ଘୋଷ

ଗୁରୁ
ତ୍ରୁଟି-କ୍ଷମା-ରତି,

— ୧ —

ଗୁରୁ
ତ୍ରୁଟି-କ୍ଷମା-ରତି,
ଭକ୍ତ ତୁମର କଲେଜ୍ କୋଠାର କୋଠି କୋଣ ନଡ ନଡୀ ।
ଦୁନିଆ ତମାମ   ଯେତେକ ବାବୁ,
ତୁମର ପ୍ରେମର   ପୂଜକ ସବୁ ।
ନବ ନବ ଭାବେ   ତୁମକୁ ସେବୁଁ,
ଜୀବନଟା ଯାଏ କଟି ।
ଗୁରୁ
ତ୍ରୁଟି-କ୍ଷମା-ରତି ।

— ୨ —

ଗୁରୁ
ତ୍ରୁଟି-କ୍ଷମା-ରତି,
ଛାମୁରେ ତୁମର ଦିନ ସାରା ଥାଏ   ଅରପି ପାନିଅ ଖଟି ।
ଚିକଣ ଗୁଞ୍ଜଣ   ଚିକୁର ଶୋଭା,
ଯୁବମୋହିନିଅ   କୁସୁମ ଗନ୍ଧ,
ନ ଥିଲେ ଏ ସବୁ   ତୁମର ପ୍ରଭା,
ପାରନ୍ତା କି ପରା ଫୁଟି ?
ଗୁରୁ
ତ୍ରୁଟି-କ୍ଷମା-ରତି ।

—୩—

ଗୃହ
ତୁରୁଚ୍-ଚଷମା-ଚଟି,
ଚଢ଼ାଇ ତୁମକୁ ଗୃହଯାଉଥିଲେ ହଲଯାଉଥାଏ ଛଟି ।
ନବୀନ ଯୁଗର ନବୀନ ଠାଣି,
ସୁଷମା ତୁମର ପାରୁଛୁ ଅଣି,
ନୋହିଲେ କି ଅଜ ବାବୁଏ କିଣି
କରୁଥାନ୍ତେ ପରିପାଟୀ ?
ଗୃହ
ତୁରୁଚ୍-ଚଷମା-ଚଟି ।

—୪—

ଗୃହ
ତୁରୁଚ୍-ଚଷମା-ଚଟି,
ସବୁ ନୋହୁ ପାର ସାର ଶୋଭାସବୁ ପଛରେ ରହିଲେ ହଟି ।
କୁସୁମ ରହିଲା ଗଛରେ ଲଟା,
ଜୋଛନା ବଢ଼ିଦେ ଖେଳିଲା ପୁଟା,
ଘାସରେ ଶିଶିର ଲୋତକ ରଟା,
ଲଜରେ ପଡ଼ିଲା ଫାଟି ।
ଗୃହ
ତୁରୁଚ୍-ଚଷମା-ଚଟି ।

—୫—

ଗୃହ
ଚୁରୁଟ୍-ଚଷମା-ଚଟି,
ଚୁପା ଖୋଲପିଆ ସୁଧୀ ସମାଜର   ତୁମେ ଅଙ୍କ ମାପକାଠି ।
ଚଟୁଳ ମଧୁର   ଚଟିର ଛନ୍ଦେ,
ଦେଉଳ କୁଣ୍ଡଳୀ   ଚୁରୁଟ ଗନ୍ଧେ,
ସୁଷମା ସୂଚକ   ଚଷମା ଦ୍ୱନ୍ଦେ,
ଘୋଷିତ କୋଟି କୋଟି ।
ଗୃହ
ଚୁରୁଟ୍-ଚଷମା-ଚଟି ।

—୬—

ଗୃହଁ
ଚୁରୁଟ୍-ଚଷମା-ଚଟି,
ଶ୍ୱେତ-ଚିତ୍ରଣିଖେ ଧୂମ୍ର ଧୂସର   ମେଘ ଖାଏ କିବା ଲଟି ?
ଚଷମା ଫଳକେ   ବିଜୁଳି ନାଚ,
ଚଟିରେ ଅଣନା   ରଡ଼ି କୁହାଟ,
ଯା ଦେଖି ଥରନ୍ତି   ଶ୍ରମିକ ଥାଟ
'ବାବୁ', 'ବାବୁ' ମୁଖେ ରଟି ।
ଗୃହ
ଚୁରୁଟ୍-ଚଷମା-ଚଟି ।

— ୭ —

ଗୁରୁ
ରୁଦ୍ରଠ୍-ଚେତନା-ରତି,
ମହିମା ତୁମର ଦେଶା ପଡ଼ିଯାଏ   ଜଞ୍ଜାଳ ଗଲେ ଘୋଟି ।
ତଳପି ଅଛଲେ   ଦୁଅରେ ସାନ୍ଧୁ,
ତୁମରେ ଆଦର   ଥାଏ କି ଆଉ ?
ବାହୁଡ଼ି ର ସବୁ   ଚୁଲିକି ଯାଉ
ପୋଡ଼ିଯାଏ ପେଟପାଟି ।
ଗୁରୁ
ରୁଦ୍ରଠ୍-ଚେତନା-ରତି ।

— ୮ —

ଗୁରୁ
ରୁଦ୍ରଠ୍-ଚେତନା-ରତି,
ଜୁହାର ତୁମକୁ ଛୁଇଁ ନାହିଁ ମୋର   ଓଡ଼ିଶା ଭୂଇଁର ମାଟି ।
ଓଡ଼ିଆ ଦେହରେ   ନାହିଁରେ ବଳ
ଆଜିରେ ତୁମକୁ   କରିବ କୋଳ
କହିଲେ ଯେ ତାର   ବୁଡ଼ିବ କୁଳ
ଲେଖିଛୁ କପାଳେ ଷଠୀ ।
ଗୁରୁ
ରୁଦ୍ରଠ୍-ଚେତନା-ରତି ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଘୋଷ

ଛୁଟି

—୧—

ଛୁଟି—ଛୁଟି—ଛୁଟି,
ଦାସର ଅଳ୍ପ ପ୍ରଭୁମୁଠାରୁ
ଖସିଯାଉଛି ଚୁଟି ।
ରକ୍ତ ଅପେୟ ହାସ୍ୟ ଧର,
ଜୀର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣେ ଡାକଇ ହର,
ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଯାଉ ଜୀବନ ସର
କର୍ମ ଯାଉ ତୁଟି ।
ଛୁଟି—ଛୁଟି—ଛୁଟି ।

—୨—

ଛୁଟି—ଛୁଟି—ଛୁଟି,
ଭଜଇ ଅଛୁ ପ୍ରଭୁ ହାତର
ଅନ୍ନ ଦୁଇ ମୁଠି ।
ଭୀଷଣ ଯହିଁ ପେଟର ଦାଉ,
ମଣିଷ ତହିଁ ପଶୁର ଭାଉ,
ପରମୁଠାକୁ ପଶିଣ ଯାଉ
ପେଟକୁ ଝଣ୍ଟେ ଲୁଟି ।
ଛୁଟି—ଛୁଟି—ଛୁଟି ।

WORKSHOP FEE Rs.1500/- Per Person (Including Lunch)
(Rs.1400/- per person, if more than 2 person are nomina

Other Courses

- Selection of the Right Computer - March 22 & 23, 1986 - Oberoi Gran
- Computer Aided Management - May 1 to 6, 1986 - Oberoi Soaltee, Kat
- Computers A Management Tool - May 24-25, 1986 - Oberoi Grand, Cal
- Computer Resource Management - June 21-22, 1986 - Oberoi Grand, C